

lavce razburilo. Do 15 000 jih je korakalo drugi dan proti Pantheonu. Poslali so deputacijo k vladi, a dobili odgovor, da se bodo delavci, ki bi se upirali omenjenemu odloku, siloma odgnali na delo. Ko se je ta odgovor sporočil množici, je završalo med njo. Že drugi dan so postavljali barikade. Pričel se je grozen boj, ki se je četrti dan končal s socijalskim porazom. Narodna garda se je krvavo maščevala; kar je mogla ujeti delavcev, jih je pomorila. Vojaki so vlačili na tisoče socijalistov v ječe, in ko so bile te napolnjene, v kleti in podzemске luknje nekdanje kraljeve palače. Tu se je dosegel vrhunec vse bede: le vzdih in tožbe, grozni smeh zblaznelih, krik in tuljenje ranjencev, naj se jim dá vode, boj za zračne votline v okuženem zraku, zasmeh stražnikov, tu in tam kak strel v kleti — Dan-tejevo peklo.¹

Klubi so se razgnali. Narodne delavnice so se razpustile. Pravica do dela, ki jo je priznavala začasna vlada, se je odpravila, in delavcem zagotovila samo pravica do podpore. Narodna zbornica je privolila nekaj milijonov za podporo delavskih proizvodnih združenj; toliko so dosegli delavcem prijazni poslanci, a ta podpora se je tako razdelila, da so imeli delavci zelo malo od nje. Thiers, ki je igral v zbornici važno ulogo, je pa dosegel, da se je ustanovil poseben zaklad, iz katerega so se podpirali spisi proti socijalizmu. Delavske knjižice in prepoved delavskega združevanja so po Napoleonovem zakoniku „code civil“ iznova oživele. Gledé na delavce je zbornica sklenila nekaj podrobnih določb o podporah, ki naj se jim dajejo, če so brez dela.

Socijalisti so bili sicer vsi razjarjeni, a brez moči. Voditelji so morali uiti iz domovine, kar jih ni bilo zaprtih. Ko je nastopil Napoleon III., je lahko zagotovil mir in varstvo industriji in trgovstvu, ker je bil rdeči strah res za dalje časa pregnan, toda ne za vedno. Med delavci je tlelo in komaj so čakali, da bi se mogli maščevati nad buržoazijo. Že meseca malega srpana l. 1848.

¹ Handbuch des Socialismus o. c. str. 220.

je željo po osveti v pesmi „Spravni dan“, ki se je med delavci splošno udomačila, strastveno izrazil Louis Ménard.

Ko vdari dan in ura zaželjena,
plačilni dan za greh vzblestí,
ko zlodejska bo četa odpodena,
ko revolucija vzgrmí:

To bodo milosrčniki kričali
in vsi, ki se krvi tresó,
ki lopovstvo „slabost“ bi radi zvali,
pravico pa „osveto“ zvó.

„Prehuda kazen“, tolpa bo jokala,
oprosta nas prosila bo,
ko sodba kri za kri bo zahtevala,
o kesu govorila bo.

Kaj milost? Bratov smrt pomnimo,
zlodejstva tolika. strašná!
Spomine nanje v dušo si vklešimo,
in črt namestu vsmiljenja!

Pomnimo čas osvet krvavo-ljuti,
ko ljudstvo glada vpilo je.
V odgovor pa gromel jim top je kruti,
in s tal krvi kadilo se.

Potem prišel je, obložen s krivico
ovadeb podlih grozni dan,
laži, sleparstva zmaga nad pravico,
moritve čas, krvi in ran.

Brezzračne ječe, kužne, brez svetila,
brez jeka za obsmrtni vzdih!
Pulili rablji z ran so obvezila,
režéč v posmehih se grdih.

Po njih nam sveto bodi maščevanje!
Ne pozabimo ga nikdar,
ni mrtvih svojih, da prižgé se zanje
veliki, slavni spravni dar!

Takrat smo mi! Vi podli izdajavci,
ki vsak vas lopove pozna;
poslanci vi, morivcev varovavci!
Gorje podleglim! Brž na tla!

Dan sprave je in jeza vre divjaje!
Molitev, kes vas ne sprostí!
Poljubljali vse tiste boste kraje,
kjer kdaj je lila žrtev kri.

V tej pesmi se zrcalijo vse tiste črne misli, ki so po revoluciji l. 1848. navdajale proletarce, in po praviči trdimo, da so te misli živele med njimi, ko so za vlade pariške komune nekaj časa imeli delavci moč v rokah. Te komune vlada se je v resnici pojmovala kot „spravni dan“, in v tem smislu je tudi delovala osvetno brez usmiljenja.

(Dalje.)